

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA PER A L'ENVELLIMENT ACTIU

Coordinació: SOLDEVILA BENET, ANA MARIA

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA PER A L'ENVELLIMENT ACTIU			
Codi	100919			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Educació Social	4	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA	
	Nombre de crèdits	1.8	4.2	
	Nombre de grups	1	1	
Coordinació	SOLDEVILA BENET, ANA MARIA			
Departament/s	CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
SOLDEVILA BENET, ANA MARIA	anna.soldevila@udl.cat	6	

Informació complementària de l'assignatura

L'atenció a l'estudiantat en la modalitat de tutories es pot realitzar de dues maneres: presencial o bé mitjançant videotrucada. No obstant això, en ambdós casos és important que l'estudiant concerti cita prèvia per correu electrònic, establint un horari i una data específica per a la trobada amb la tutora.

Es recomana conèixer i estar assabentat d'aquest programa.

- [UdLxTothom](#)

Objectius acadèmics de l'assignatura

Comprendre el fenomen de l'envelliment humà des de diferents disciplines.

Conèixer els serveis socials adreçats a la gent gran que preveu l'actual marc legislatiu.

Analitzar les funcions de l'educador/a social en l'àmbit de la gent gran.

Analitzar els mites i estereotips arrelats socialment i culturalment sobre l'envelliment humà.

Dissenyar projectes psicosocioeducatius per diferents grups i / o contextos.

Reflexionar sobre les possibilitats que ofereix la dinamització sociocultural, l'educació emocional, entre altres en l'àmbit de la gent gran.

Oferir respostes educatives d'acord a les diferents capacitats, destreses, habilitats de la gent gran per tal de potenciar el seu benestar general i facilitar la seva relació grupal.

Saber escoltar activament i establir relacions interpersonals de forma positiva i empàtica.

Expressar-se correctament de manera oral i escrita així com utilitzar amb precisió la terminologia bàsica utilitzada en gerontologia.

Utilitzar les TIC en l'àmbit d'estudi.

Participar de manera constructiva i activa del treball en equip.

Competències

CG1 Desenvolupar una capacitat crítica, d'anàlisi, de síntesi, d'organització i de planificació.

CG2 Exercir un aprenentatge autònom, adaptació a situacions noves i obertura cap a l'aprenentatge al llarg de tota la vida i desenvolupament de la creativitat, iniciativa i esperit emprenedor.

CG3 Mostrar capacitat per a treballar en equip, per a conduir i liderar grups, per a resoldre conflictes, prendre decisions i desenvolupar habilitats per a les relacions interpersonals.

CG4 Assumir el compromís de desenvolupament personal i professional amb un mateix i la comunitat.

CG5 Desenvolupar capacitat per a la selecció, gestió del coneixement i de la informació.

CT1 Tenir una correcta expressió oral i escrita.

CT3 Dominar les TIC

CT4 Respectar els drets fonamentals d'igualtat entre homes i dones, a la promoció dels Drets Humans i als valors propis d'una cultura de pau i de valors democràtics.

CE1 Comprendre els referents teòrics, històrics, culturals, comparats, polítics, ambientals i legals que constitueixen a l'ésser humà com a protagonista de l'educació.

CE2 Comprendre la trajectòria històrica de l'Educació Social i la configuració del seu camp i identitat professional amb especial atenció a les iniciatives de la Unió Europea

CE3 Conèixer els supòsits filosòfics, pedagògics, psicològics, sociològics i antropològics i de qualssevol altres fonaments teòrics de la intervenció socioeducativa i els seus àmbits d'actuació.

CE4 Analitzar necessitats així com dissenyar, aplicar i avaluar plans, programes, projectes i activitats d'intervenció socioeducativa en contextos diversos.

CE5 Saber utilitzar els procediments i tècniques sociopedagògiques per a la intervenció, la mediació i l'anàlisi de la realitat personal, familiar i comunitària i institucional amb vista a la resolució dels seus possibles conflictes.

CE6 Gestionar estructures i processos de participació i acció comunitària.

CE7 Mostrar una actitud empàtica, respectuosa, solidària i de confiança cap als subjectes i institucions d'educació social.

CE9 Dissenyar i dur a terme projectes d'iniciació a la recerca sobre el mitjà social i institucional on es realitza la intervenció.

CE10 Dissenyar, utilitzar i avaluar els mitjans i recursos didàctics en la intervenció socioeducativa.

Continguts fonamentals de l'assignatura

Tema 1: Aproximació al concepte d'envelliment.

1.1 Mites i estereotips sobre la vellesa. Edatisme i discriminació per edat.

1.2 Delimitació de conceptes associats a l'estudi de l'envelliment.

Tema 2: L'estudi de l'envelliment des d'una perspectiva biopsicosocial

2.1. Aproximació a l'estudi de l'envelliment des de la biologia.

2.2. Aproximació a l'estudi de l'envelliment des de la psicologia.

2.3. Aproximació a l'estudi de l'envelliment des de la sociologia.

2.4 Aproximacions a l'estudi de l'envelliment: envelliment actiu i saludable, ACP entre altres.

Tema 3: Serveis Socials i persones grans. Marc legislatiu.

3.1 El serveis socials a partir de l'actual marc legislatiu.

3.2 Els serveis, prestacions econòmiques i activitats adreçades a la gent gran que preveu el Sistema Català de Serveis Socials.

3.3 Recursos per a la gent gran a la ciutat de Lleida.

3.4 Entitats que tenen com a finalitat principal l'associacionisme de la gent gran i el voluntariat sènior.

Tema 4: Educació emocional i persones grans

4.1 Estat de l'art dels estudis de sobre intel·ligència emocional i persones grans.

4.2 Els programes d'educació emocional segons el model GROPE: Consciència emocional, autorregulació emocional, autoestima, habilitats socioemocionals i habilitats de vida.

Tema 5: Animació Sociocultural i la intervenció educativa en l'àmbit de les persones grans.

- 5.1 L'animació sociocultural: una aproximació conceptual. Conceptes afins.
- 5.2 L'animador/a sociocultural. Rol i funcions.
- 5.3 El rol de l'educador/a social en l'àmbit de les persones grans.
- 5.4 La idiosincràcia de l'acció educativa en l'àmbit de les persones grans

Tema 6: Projecte de vida. Dol, pèrdua i mort.

- 6.1 Vivències i creences a nivell personal davant el tema de la mort i la vida.
- 6.2 Aspectes ètics, legals i biopsicosocials de la mort.
- 6.3 La mort i les malalties terminals. La comunicació: familiars- malalt- professionals com a instrument terapèutic.
- 6.4 El procés de dol. Tipus de dol.
- 6.5 Pautes d'intervenció educativa davant una persona en procés de dol.

Tema 7. Veritats incòmodes sobre el procés d'envelliment.

- 7.1 El maltractament cap a les persones grans
- 7.2 La soledat i les persones grans
- 7.3 L'ètica en l'atenció a les persones grans
- 7.4 La sexualitat i l'afectivitat.

Sistema d'avaluació

MODALITAT D'AVALUACIÓ CONTÍNUA

Bloc d'avaluació 1: Prova individual escrita presencial (29% de la nota final).

Es realitzarà un cop finalitzades les classes en el període d'avaluació establert al calendari acadèmic. S'anunciarà la data, hora i aula amb la màxima antelació possible.

És important destacar que es permet recuperar qualsevol bloc d'avaluació que representi el 30% o més de la nota final.

Bloc d'avaluació 2: Projecte intercanvi epistolar (20% de la nota final). Aquest treball és compartit amb l'assignatura de Contextos i àmbits de l'educació social impartida per la professora Ramona Ribes. A l'apartat de recursos trobareu el projecte desglossat. L'estudiant participa en el projecte i la nota li comptabilitza a les dues assignatures.

Bloc d'avaluació 3: Fotollibre en petit grup (40% de la nota final). El fotollibre consta de 3 evidències d'avaluació:

- a) Elaboració d'un fotollibre que plasmi 5 dels conceptes bàsics de l'assignatura, relacionant-los, si escau, amb un determinat àmbit de l'acció social (20%).
- b) Presentació pública del fotollibre (10%) amb el grup classe.
- c) Elaboració d'un quadern de bitàcola grupal que expliqui el procés creatiu, des de l'encàrrec fins a l'entrega del fotollibre (obligatori), i si s'escau, l'edició del vídeo de presentació (opcional) amb un valor del 10%.

Bloc d'avaluació 4: Activitats d'aula.(11% de la nota final).

La professora explicarà els criteris d'avaluació de les diferents proves a mesura que avanci el curs, i deixarà una còpia dels criteris a l'entorn virtual de la matèria.

Les dates de lliurament dels treballs es determinaran a mesura que avancin les activitats. Aquestes dates es penjaran a l'entorn virtual de la matèria.

La difusió dels resultats de les activitats d'avaluació es farà de manera virtual.

MODALITAT D'AVALUACIÓ ALTERNATIVA

Ressaltar que la normativa de l'avaluació i la qualificació dels aprenentatges en els graus i màsters, aprovada per Consell de Govern de 29 de juny de 2023, en el seu article sobre l'avaluació alternativa resa que l'estudiantat:

1. Per tal de facilitar la conciliació laboral o familiar, l'estudiant que ho desitgi té dret a renunciar a l'avaluació contínua a l'inici de cada semestre i a la realització d'una avaluació alternativa.
2. L'estudiant que es vulgui acollir a l'avaluació alternativa haurà de presentar un contracte de treball o justificar, mitjançant un escrit dirigit al degà o degana o al director o directora del centre, les raons que li impossibiliten fer l'avaluació contínua.
3. La Comissió d'Estudis del centre responsable de l'ensenyament de grau o màster pot establir els mecanismes i les condicions mitjançant els quals l'estudiant pot acollir-se a aquest dret, el termini de presentació d'instàncies, així com la documentació justificativa que ha d'aportar.

Examen escrit individual presencial amb un valor del 60% de la nota de l'assignatura. En cas de suspens es podrà repetir l'examen.

Realització d'un fotollibre sobre els continguts de l'assignatura (20%), elaboració del quadern de bitàcola (10%) i presentació en format audiovisual o amb tutoria presencial amb la professora del fotollibre (10%). Aquesta activitat tindrà un valor d'un 40% de l'assignatura.

La data d'entrega del fotollibre i d'examen serà la mateixa que la dels companys/es de modalitat de formació contínua.

Bibliografia i recursos d'informació

Tema. Maltrato y personas mayores.

Tabueña, M, Lafarga, J. y Muñoz, I. (2013). *Violència: tolerància: zero. Programa de prevenció dels maltractaments a les persones grans. Guia per a la detecció i per a l'acció.* Barcelona: Obra Social "la Caixa".

Tema. Proyecto de vida. Duelo, pérdida y muerte.

Bayés, R. (2001). *Psicología del sufrimiento y de la muerte.* Barcelona: Martínez Roca.

Bowlby, J. (1983). *La pérdida afectiva -Tristeza y depresión-.* Barcelona: Paidós

Bucay, J. (2001). *Camino de las lágrimas.* Buenos Aires: Edición 2001

De Hennezel, M. (1996). *La mort íntima.* Barcelona: Columna

Esquerda, M. i Agustí, A. (2010). *El nen i la mort.* Lleida: Pagès editors.

Kübler-Ross, E. (1991). *Vivir hasta despedirnos.* Barcelona: Luciérnaga

Kübler-ross, E. (1998). *La mort: una aurora.* Barcelona: Luciérnaga

Nomen, L. (2007). *El duelo y la muerte. El tratamiento de la pérdida.* Madrid: Pirámide.

Nomen, L. (2008). (coord.). *Tratando...el proceso de duelo y de morir.* Madrid: Pirámide.

Poch, C. (1996). *De la vida i de la mort: reflexions i propostes per a educadors i pares.* Barcelona: Claret

Rodríguez, P. (2002). *Morir es nada. Cómo enfrentarse a la muerte y vivir con plenitud.* Barcelona: Ediciones B.

Worden, J.W. (1997). *El tratamiento del duelo: asesoramiento psicológico y terapia.* Barcelona: Ed. Paidós.

Tema. Animación sociocultural y personas mayores.

ANDER-EGG, E. (1984). *Achaques y manías del servicio social reconceptualizado.* Buenos Aires: Humanitas.

BARRADO, J.M. (1982). *La animación sociocultural, un esfuerzo de aclaración.* En Documentación Social, 49.

BERZOSA, G. (1987). "El ocio, un tiempo para la creatividad", *Minusval*, 58,13-15.

COSTA, A. (1986). *El territorio y las comunidades como marco de la Animación Sociocultural.* En A.A.V.V., *Fundamentos de la Animación Sociocultural.* Madrid: Narcea.

DE MIGUEL, S. (1995). *Perfil del animador sociocultural.* Madrid: Narcea.

GILLET, J. (1995). *Animation et animateurs.* Paris: L'harmattan.

LAPORTA, R. (1978). *Creatività e prospettive pedagogiche.* En V.V.A.A. *Creatività, educazione e cultura.* Roma: Enciclopedia Italiana.

MERINO, J.V. (1999). *Programas de animación sociocultural. Tres instrumentos para su diseño y evaluación.* Madrid: Narcea.

QUINTANA, J.M. (1993). *Los ámbitos profesionales de la animación.* Madrid: Narcea.

PETRUS, A. (1997). *Pedagogía social.* Barcelona: Ariel.

POLLO, M., (1980). *La animazione culturale. Teoria e método.* Torino: Elle Di Ci.

PUIG PICART, T. (1989). *Animación sociocultural. Cultura y territorio.* Madrid: Popular.

RIVA, F. de la, (1989). *Piezas para un rompecabezas: participación y procesos socioculturales en la sociedad industrial avanzada del fin del milenio*. En VV.AA. Procesos socioculturales y de participación. Madrid: Narcea.

SOLDEVILA, A. (2000). *El estudio del envejecimiento desde una perspectiva biopsicosocial y educativa: Los Centros de Día de Lleida, una realidad analizada*. Lleida: Universidad de Lleida. (inédito).

Tema. Educación emocional con personas mayores.

SOLDEVILA, A. (2009).: *Emociónate*. Programa de educación emocional. Madrid: Pirámide.

Tema. Envejecimiento biopsicosocial.

Pérez Serrano, G. (coord). (2011). *Intervención y desarrollo integral en las personas mayores*. Madrid: Editorial Universitat.

- Al capítol II podeu ampliar pel tema de la memòria.
- Al capítol III sobre depressió, ansietat i suïcidi.
- Al capítol VII sobre avaluació geriàtrica integral (on hi podreu trobar instruments i escales de valoració per a les capacitats funcionals i activitats instrumentals de vida diària, també per al funcionament cognitiu, afectiu i de relacions socials.).

Biología del envejecimiento. Bibliografía básica.

- Castellón Sánchez del Pino, A. Universidad de Granada.

Disponible a: <http://www.robertexto.com/archivo12/envejecimiento.htm>

- Pérez-Castejón, J.M.; Durany Tiirk, S.; Garrigós Toro, A. y Olivé Torralba; A. *Prevención de la dependencia y envejecimiento saludable*. Madrid: IMSERSO.

Disponible a: <http://www.imsersomayores.csic.es/documentos/boletin/2007/numero-53/art-07-08-01.pdf>

Psicología. Bibliografía básica.

Fernández-Ballesteros et al. (1999). *Qué es la psicología de la vejez*. Madrid: Biblioteca Nueva. Pp. 37-87; 127-142 .

Sociología.. Bibliografía básica.

VVAA (2017). Informe 2016. Las personas mayores en España. Madrid, IMSERSO.

http://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/112017001_informe-2016-persona.pdf

González Oliveros, L (2006). *Prejuicios "viejistas" y educación de mayores*. V Congreso Internacional "Educación y Sociedad". Universidad de Granada.

||

Tema. Projecte de vida. Dol, pèrdua i mort.

Bayés, R. (2001). *Psicología del sufrimiento y de la muerte*. Barcelona: Martínez Roca.

Bowlby, J. (1983). *La pérdida afectiva -Tristeza y depresión-*. Barcelona: Paidós

Bucay, J. (2001). *Camino de las lágrimas*. Buenos Aires: Edición 2001

De Hennezel, M. (1996). *La mort íntima*. Barcelona: Columna

Esquerda, M. i Agustí, A. (2010). *El nen i la mort*. Lleida: Pagès editors.

- Kübler-Ross, E. (1991). *Vivir hasta despedirnos*. Barcelona: Luciérnaga
- Kübler-ross, E. (1998). *La mort: una aurora*. Barcelona: Luciérnaga
- Nomen, L. (2007). *El duelo y la muerte. El tratamiento de la pérdida*. Madrid: Pirámide.
- Nomen, L. (2008). (coord.). *Tratando...el proceso de duelo y de morir*. Madrid: Pirámide.
- Poch, C. (1996). *De la vida i de la mort: reflexions i propostes per a educadors i pares*. Barcelona: Claret
- Rodríguez, P. (2002). *Morir es nada. Cómo enfrentarse a la muerte y vivir con plenitud*. Barcelona: Ediciones B.
- Worden, J.W. (1997). *El tratamiento del duelo: asesoramiento psicológico y terapia*. Barcelona: Ed. Paidós.

Tema Envejecimiento biopsicosocial

Pérez Serrano, G. (coord). (2011). *Intervención y desarrollo integral en las personas mayores*. Madrid: Editorial Universitas.

- Al capítol II podeu ampliar pel tema de la memòria.
- Al capítol III sobre depressió, ansietat i suïcidi.
- Al capítol VII sobre avaluació geriàtrica integral (on hi podreu trobar instruments i escales de valoració per a les capacitats funcionals i activitats instrumentals de vida diària, també per al funcionament cognitiu, afectiu i de relacions socials.).

Biología de l'envejecimiento. Bibliografía básica.

- Castellón Sánchez del Pino, A. Universidad de Granada.

Disponible a: <http://www.robertexto.com/archivo12/envejecimiento.htm>

- Pérez-Castejón, J.M.; Durany Tiirk, S.; Garrigós Toro, A. y Olivé Torralba; A. *Prevención de la dependencia y envejecimiento saludable*. Madrid: IMSERSO.

Disponible a: <http://www.imsersomayores.csic.es/documentos/boletin/2007/numero-53/art-07-08-01.pdf>

Psicología. Bibliografía básica

Fernández-Ballesteros et alt. (1999). *Qué es la psicología de la vejez*. Madrid: Biblioteca Nueva. Pp. 37-87; 127-142 .

Sociología. Bibliografía básica

VVAA (2017). Informe 2018. *Las personas mayores en España*. Madrid, IMSERSO.

González Oliveros, L (2006). *Prejuicios "viejistas" y educación de mayores*. V Congreso Internacional "Educación y Sociedad". Universidad de Granada.

Tema. Animació sociocultural i gent gran

ANDER-EGG, E. (1984). *Achaques y manías del servicio social reconceptualizado*. Buenos Aires: Humanitas.

BARRADO, J.M. (1982). *La animación sociocultural, un esfuerzo de aclaración*. En Documentación Social, 49.

BERZOSA, G. (1987). "El ocio, un tiempo para la creatividad", *Minusval*, 58,13-15.

COSTA, A. (1986). *El territorio y las comunidades como marco de la Animación Sociocultural*. En A.A.V.V., *Fundamentos de la Animación Sociocultural*. Madrid: Narcea.

DE MIGUEL, S. (1995). *Perfil del animador sociocultural*. Madrid: Narcea.

GILLET, J. (1995). *Animation et animateurs*. Paris: L'harmattan.

LAPORTA, R. (1978). *Creatività e prospettive pedagogiche*. En V.V.A.A. *Creatività, educazione e cultura*. Roma: Enciclopedia Italiana.

MERINO, J.V. (1999). *Programas de animación sociocultural. Tres instrumentos para su diseño y evaluación*. Madrid: Narcea.

QUINTANA, J.M. (1993). *Los ámbitos profesionales de la animación*. Madrid: Narcea.

PETRUS, A. (1997). *Pedagogía social*. Barcelona: Ariel.

POLLO, M., (1980). *La animazione culturale. Teoria e método*. Torino: Elle Di Ci.

PUIG PICART, T. (1989). *Animación sociocultural. Cultura y territorio*. Madrid: Popular.

RIVA, F. de la, (1989). *Piezas para un rompecabezas: participación y procesos socioculturales en la sociedad industrial avanzada del fin del milenio*. En VV.AA. *Procesos socioculturales y de participación*. Madrid: Narcea.

SOLDEVILA, A. (2000). *El estudio del envejecimiento desde una perspectiva biopsicosocial y educativa: Los Centros de Día de Lleida, una realidad analizada*. Lleida: Universidad de Lleida. (inédito).

Tema. Educació emocional i gent gran

Soldevila, A. (2009). *Emociónate. Programa de educación emocional*. Madrid: Pirámide.

Tema. Soledat

Yanguas, J. (2018). *El reto de la soledad en la vejez*.

<https://doi.org/10.5569/1134-7147.66.05>

Tema. Maltractament i persones grans

Tabueña, M, Lafarga, J. y Muñoz, I. (2013). *Violència: tolerància: zero. Programa de prevenció dels maltractaments a les persones grans. Guia per a la detecció i per a l'acció*. Barcelona: Obra Social "la Caixa".

Altres

Yanguas, J. (2021). *Pasos hacia una nueva vejez*. Barcelona: Destino.

[1] Un dels equips de recerca universitari en l'àmbit de psicologia de l'envelliment és el que ha liderat la catedràtica emèrita Rocío Fernández-Ballesteros. Unviersitat Autònoma de Madrid.